

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO LJUBLJANA

VSTOPANJE V SVET VREDNOT

Ljubljana, 17.3.2011

**Samo Belavič Pučnik,
univ.dipl.nov.**

Kaj so vrednote?

- **Kvalitete, karakteristike ali ideje v katere verjamemo**
- **Naše vrednote vplivajo na naše odločitve, cilje in obnašanje**
- **Prepričanje ali občutek, da je nekdo ali nekaj zaželeno**
- **Vrednote so standardi, ki nas vodijo v naša dejanja, presoje in nagnjenja**
- **Vrednote kažejo smer in doslednost obnašanju/vedenju**
- **Vrednote nam pomagajo pri odločitvah za katero stvar si je vredno ali ni vredno vzeti čas**
- **Vrednote vzpostavijo naš odnos z zunanjim svetom in do sveta**
- **Vrednote usmerjajo potek našega življenja**

Starost - velik vpliv na izoblikovanje naših vrednot

Ljudje in stvari vplivajo na nas v posameznih starostnih obdobjih

1-7 leta – starši

8-13 leta – vzgojitelji, učitelji, idoli (športni, glasbeni...)

**14-20 leta – vrstniki
(vrednote zaradi vrstnikov ali vrstniki zaradi vrednot?)**

**+21 – sistem vrednot posameznika je vzpostavljen,
vrednote od časa do časa postavimo na preizkus**

Kje se srečujemo z vrednotami?

dom

družba

**vrtec in
šola**

prijatelji

mediji

glasba

kultura

knjige

služba

**čas v
katerem
živimo**

družina

**verske
skupnosti**

Vrednote skozi čas

Prazgodovina...

Bakrena doba (2000 – 1800 pr.n.št) – vrednota **baker**

Bronasta doba (1800 – 1000 pr.n.št.) – vrednota **bron**

Železna doba (1000 – 100 pr.n.št.) – vrednota **železo**

Bližnja zgodovina...

'70 leta – mir, hipijevstvo, individualnost...

'80 leta – denar, bogastvo, prestiž, izmikanje zakonom

'90 leta – skrb za zemljo, “Greenpeace”, zdravje, fitnes

Danes...

Informacijska doba – vrednota **informacija**

VREDNOTE – NAVADE

DRUGE VREDNOTE, DRUGE NAVADE

VČASIH...

- **lepo vedenje** – osebna komunikacija
- **naša zasebnost**
- **poslušanje glasbenega albuma v celoti**
- **točnost** – držali smo se dogovorjene ure
- **ure** – včasih smo nosili ure zaradi funkcionalnosti
- **pošta in dopisovalci** – včasih smo pisali pisma

- **spomin in učenje**
- **brezdelje** – včasih smo ga imeli in smo strmeli skozi okno
- **fotoalbumi in diapozitivi** –razvijali smo file in polnili fotoalbume
- **skupen ogled televizije**
- **tiskani časopisi** – novice “stare” 24ur
- **telegrami in radijske čestitke**
- **telefonske številke najbližjih iz glave**
- **spoštovanje zdravnikov in drugih strokovnjakov**
- **čarobnost tujih jezikov** – online slovarji in prevajalniki

- **geografija in zemljevidi**
- **akviziterji**
- **ogled filma v kinu**
- **papir prenese vse**

DANES...

- internetna komunikacija** – internetna anonimnost nam daje pogum
- naša zasebnost** – vse je dosegljivo vsem
- kdaj smo nazadnje poslušali cel cd?**
- točnost** – mobilni telefoni so to spremenili
- ure** – danes jih nosimo, če sploh, kot okrasni nakit
- pošta in dopisovalci** – dandanes e-pošta - cenejša, hitrejša...
Klasično sredstvo dialoga, poštno pismo se z elektronsko pošto spreminja v elektronsko pismo.
Klasična pismenost se spreminja v elektronsko pismenost
- zakaj učiti na pamet, če lahko “po-googlamo” vsako reč v vsakem trenutku**
- brezdelje** – danes ga nimamo, če pa že, potem strmimo v windowse
- fotoalbumi in diapozitivi** – razvijanje slik?
- televizijo gledamo vsi, a vsak svoj program**
- on-line časopisi** – ažurne novice
- sms,mms sporočila, youtube objave, facebook čestitke, e-kartice**
- tipka 1 je xy, tipka 2 je yx...**
- internet je naše “drugo mnenje” na forumih se “vse” ve**
- online slovarji in prevajalniki**
(primer prevoda:“zdravo moški jaz ti pisati pišem da to know vsakvsak v bližnja prihodnost future!”)
- gps, garmin...**
- akviziterjev ni več** – dober učinek interneta?
- film pogledaš preden pride v kino**
- internet prenese vse in še več...**

Uvajanje vrednot otrokom – zakaj težave?

- **Družba teži k globalizaciji, z njo pa se izgublja osebna, človeška nota**
- **Danes ni več splošnega družbenega soglasja glede tega, kaj je prav in kaj narobe**
- **Ne moremo se sklicevati na zavezujoče družbene vrednote ampak zgolj na tiste, ki prihajajo iz nas samih**

Kaj lahko naredimo sami?

5 do 5 – pet vrednot do petega leta starosti (1)

1. Vrednota : ISKRENOST

Pomagajmo otroku najti pot do resnice

Pri otroku najbolje spodbudimo iskrenost tako, da smo tudi sami iskreni

Primer: Dva triletna otroka se med igro venomer prepirata, čeprav se hočeta vedno igrati skupaj

Napaka: Z majhno, nedolžno lažjo otroku sporočimo napačen signal. Otroku poskušamo razložiti razlike med majhnimi, nedolžnimi lažmi in velikimi lažmi – ***posledica: otrok je zmeden, zaveden – lagati se je nekaj kar normalno delamo***

Rešitev: Bodimo iskreni, povejmo zakaj menimo da je vaš predlog boljši

Kaj lahko naredimo sami?

5 do 5 – pet vrednot do petega leta starosti (2)

2. Vrednota : PRAVIČNOST

Vztrajajmo, da se otrok odkupi za napačna dejanja

Primer: Otrok podre drugemu otroku grad iz kock le zato, ker je bil le-ta višji od njegovega

Napaka: Otroka odpeljemo stran in se z njim pogovorimo. Vprašamo ga, zakaj je to storil in zahtevamo, da se drugemu otroku opraviči. To je sicer v redu ampak ni dovolj. Otrok razmeroma zlahka reče “Oprosti” in se na ta način “reši problema” ne da bi o njem zares razmislil.

Rešitev: Otroka učimo, da se je za napačna dejanja potrebno odkupiti, to pa storimo na iniciativen način, ki bo otroku poslal močnejše sporočilo. Z vzpodbujanjem takega načina poudarjamo pomembnost pravičnosti.

npr: otrok naj nariše risbico sestrici, ki jo je cel dan zbadal...

Kaj lahko naredimo sami?

5 do 5 – pet vrednot do petega leta starosti (3)

3. Vrednota : ODLOČNOST

Vzpodbujajmo otroka, da se spoprime z izzivi

Primer: Otrok nariše sliko, ki jo pohvalimo s samimi superlativi. Navdušen nad našim odzivom v sobi “na hitro” nariše še par slik, saj mu naše navdušenje godi, vsaka naslednja slika pa je bile bolj površno narisana.

Napaka: Pretirana hvala otroka spodbudi k ustvarjanju novih risb, ki pa niso bile ustvarjene z enako pozornostjo in željo po risanju kot prva ampak z željo po hvali. Potem ne vemo kako odreagirati.

Rešitev: Dobra reakcija v takem primeru bi bila npr: “No, ta druga slika ni bila tako pazljivo narejena kot tista prva. Si se potrudil po svojih najboljših močeh?”

Odločnost je vrednota, ki jo začnemo vzpodbujati že zelo zgodaj. Najlažje to storimo tako, da se izogibamo pretirani hvali in otroku nudimo odkrito povratno informacijo, ki jo sporočimo na nežen in spodbuden način.

Kaj lahko naredimo sami?

5 do 5 – pet vrednot do petega leta starosti (4)

4. Vrednota : **OBZIRNOST**

Učimo otroka razmišljati o občutkih drugih

Primer: Otroka se ob obisku trgovine neprimerno obnašata oz. se kregata

Napaka: Kaznovanje otrok sredi trgovine, izgubimo živce...

Rešitev: Vprašajmo otroka, kaj bi predlagala sama, da bi bil obisk trgovine prijeten dogodek za vse.

Eden od otrok recimo želi piškote, ki jih pozneje ne bo “zahteval” v trgovini, drugi pove, da bo tiho pel in bo vesel. Otroka sta obljubo držala in obisk trgovine je potekal brez zapletov. Ob zaključku nakupovanja se otrokoma pove, da je bila to dobrodošla sprememba in da smo veseli, da se ni nihče kregal.

Reševanje takih manjših problemov otroku pomaga učiti se o vrednosti obzirnosti. S časom otrok ugotovi, da lahko z besedami ali dejanji drugo osebo razveseli ali nasmeji in ko je sam prijazen do drugega je tudi ta druga oseba prijazna do nje. Ta odziv spodbuja tudi druga avtentična dejanja obzirnosti.

Kaj lahko naredimo sami?

5 do 5 – pet vrednot do petega leta starosti (5)

5. Vrednota : LJUBEZEN

Bodi radodaren s svojo ljubeznijo

Primer: Starši navadno mislimo, da so otroci že po naravi ljubeči in radodarni s svojimi občutki. To je po eni strani res a da bi taki občutki trajali, se morajo redno ponavljati.

Napaka: Včasih pozabimo, da ob kocu stresnega in naporenega dne zaradi načina življenja, ki ga živimo danes, fraza “Rad te imam” niti ni tako očiten in verjeten stavek, ki ga bo otrok slišal pred spanjem.

Rešitev: Otroku pokažimo našo ljubezen do ostalih članov družine in prijateljev. Objemimo, poljubimo partnerja pred otroki. Z otrokom se pogovarjajte o tem, koliko vam je stalo do starih staršev, stricev, tet, bratrancev...

Ljubezen pa izkazujte tudi otroku in to VSAK DAN! Izkažimo mu ljubezen tudi na nenavadne načine: V torbico, ki jo nosi s seboj v vrtec ali šolo, mi skrijmo sporočilce, sliko, na ogledalo v kopalnici nalepimo srček, ki ga bo opazil, ko si bo umival zobe. Objemimo jih brez posebnega razloga. V jutranji naglici hitenja v službo, jim ne pozabimo dati ljubčka ob odhodu, prihodu...

Krepimo vrednote (1)

- 1. Branje in razlaga zgodbic, ki podpirajo vrednote, za katere se zavzemamo**
- 2. Nadzorujmo otrokovo izpostavljenost medijem ki lahko negativno vplivajo na otroka**
- 3. Dobra dela, ki jih vidimo na televiziji ali v živo, podprimo s hvalo in odobravanjem ter izrazimo nezadovoljstvo ob prikazu slabih del**
- 4. Podprimo otrokovo dobro namero/delo**
(Ko otrok nahrani domačo žival, ne da bi ga na to morali opomniti mu to pokažimo in povejmo da smo opazili, kako mu je do nečesa stalo. - "Ko si nahrnil kužka si pokazal, da ti ni vseeno zanj in da lepo skrbiš zanj.")
- 5. Obrazložimo mu svoja "dobra dela"**
("V trgovini mi je prodajalka vrnila preveč denarja in to sem ji povedal in vrnil denar.", Odpadke recikliramo zato, ker moramo vsi narediti nekaj, da ohranimo čisto naravo.")
- 6. Bodimo prijazni in razumevajočih do ostalih (reakcija-atrakcija)**
- 7. Storimo tisto kar smo rekli, da bomo storili**
- 8. Delimo naš čas, nadarjenost in stvari z otrokom**
- 9. Postavimo cilje in uresničimo težke naloge**
- 10. Otroku izkazujemo podporo, vzpodbudo, naklonjenost in doslednost**

Krepimo vrednote (2)

11. **Postavimo visoka a razumna merila otrokovemu obnašanju**
12. **Skrbno prisluhnimo otrokovim idejam in občutkom**
13. **Odgovorimo na otrokova vprašanja**
14. **Otroku ponudimo možnosti izbire**
15. **Vzemimo si čas za zabavo z otrokom**
(igrajmo se, berimo, pretvarjajmo, glejmo družinske albume, delimo sanje, obiskujmo prireditve, sodelujmo v športnih dogodkih ali drugih hobijih, opravljajmo prostovoljska dela)
16. **Postavite družinska pravila in se jih držite**
(npr.: Med obroki je televizija ugasnjena, eden do drugega smo prijazni, v pogovoru ne uporabljamo žaljivih besed)
17. **Razdelimo si hišna opravila in skupaj izvajajmo družinske projekte**
18. **Sodelujmo v različnih aktivnostih in bodimo zvesti verskim ali moralnim načelom**
19. **Razmislimo kako in zakaj naša družina porabi čas in denar. Vprašajte se: “Skozi oči mojega otroka, kaj moja družina najbolj ceni?”**
20. **Zapomnimo si, da bo otrok povzel vrednote, ki jih dnevno izkazujemo sami**

Naš prispevek k krepitevi vrednot

Priprava otroških zgodbic v pomoč vzgojiteljicam/-jem pri njihovem delu z otroki.

POLONCA POPULARNA

Izobraževalna vrednota: ISKRENO PRIJATELJSTVO

Ime zgodbe	Mesto dogodka	Liči v zgodbi
Iskreno prijateljstvo seže mnogo daleč, kot le površno poznavanje ljudi ali dejstvo, da se dobro razumemo z veliko ljudmi.	šola	deklica deklini sošolci deklinina mama

Polonca Popularna je bila zelo priljubljena dekle na šoli. Bila je pametna in zabavna in z vsemi otroci se je dobro razumela. Ni bilo le naključje, da se je Polonca Popularna z vsemi otroci tako dobro razumela. Od prvega dne v šoli, se je Polonca močno trudila, da je bila do vseh sošolck in sošolcev prijazna. Ko je praznovala rojstni dan, je na zabavo povabila cel razred in od časa do časa, je vsem sošolckam in sošolcem prinesla majhna darila, kar tako iz nobenega posebnega razloga. Zaradi vsega tega je bila zelo zaposlena deklica, saj je imela zares veliko prijateljev in težko se je družila s katerikoli od njih posebej. Vseeno se je počutila zelo srečno, saj nobena druga deklica ni imela toliko prijateljev kot Polonca.

Nekega dne pa se je za Polonco kar nenkrat vse spremenilo. Tistega dne so se v šoli prav vsi otroci neliberno zabavali, risali in si dajali darila. Tistega dne, je vsak otrok moral narediti tri darila za svoje tri najbolje prijatelje. Polonca je uživala ob prijetni maigi, da izbere tri najbolje prijatelje iz velike skupine prijateljev, ki jo ima.

Prilje je čas obdarovanja, otroci so razdelili vsa darila med seboj a le Polonca Popularna ni dobila niti enega darila! Počutila se je grozno in ure in ure je jokala. Kako je to sploh mogoče! Toliko truda je vložila, da si je nabrala toliko prijateljev in prijateljic na koncu pa je nihče od njih ni izbral za najboljšo prijateljico. Nekaj časa so se vsi trudili, da bi potolažili Polonco, a vsak jo je tolažil le kratak čas, kmalu pa so vsi odšli domov. To je bilo ravno tako, kot je Polonca ponavadi naredila s svojimi prijatelji.

Polonca je spoznala, da je bila dobra družba in znanca svojim prijateljem a prav z nikomer ni bila resnična prijateljica. Z nikomer se nikoli ni želela kregati, vedno je vsakega pozorno poslušala a ugotovila je, da to ni bilo dovolj, da bi postala prava prijateljica.

Polonca je prišla domov in tudi doma je bila žalostna in je jokala in odločila se je, da povpraša svojo mamo, kje lahko najde prave prijatelje.

»Polonca ljubiva«, ji je odgovorila mama, »prijateljev ne moreš kupiti z našimeno ali lepimi besedami. Če želiš imeti prave prijatelje se jim moraš posvetiti s srcem in časom. Za prave prijatelje moraš biti vedno dosegljiva tako v lepih kot grobih trenutkih.«

»Ampak jaz želim biti prijateljica z vsemi! Z vsemi moram deliti svoj čas!«, je Polonca jezno odgovorila.

»Otrok moj, ti si zelo prijetna deklica«, ji je odgovorila mama, »ampak z vsemi ne moreš biti dobra prijateljica. Preprosto ni dovolj časa, da bi bila lahko dobra in prava prijateljica z vsemi zato imaš lahko le nekaj pravih prijateljev. Če ostalimi se lahko igraš in jih poznaš a tesno prijateljstvo z nimi ne boš našel.«

Ko je Polonca to slišala, se je odločila, da se bo spremenila in bo tako lahko imela nekaj pravih prijateljev. Tisto noč je v postelji razmišljala kaj bo storila, da bo dobila prave prijatelje. In ko je razmišljala, je pomislila tudi na svojo mamo. Mama ji je vedno bila pripravljena pomagati, Polonco je vedno sprejemala z vsemi njenimi težavami, vedno ji je oprostila in neliberno jo je imela rada.

To je tisto kar ustvari pravo prijateljico!

In Polonca je v trenutku postala vesela in na njeno lice se je prikredel širok nasmeh saj je Polonca spoznala, da še ima eno najboljšo prijateljico. Tako, ki bi si jo vsakdo želel.

ENA ROŽICA NA DAN

Rada imam vrt!

Izobraževalna vrednota: ISKRENOST IN RADODARNOST

Ime zgodbe	Mesto dogodka	Liči v zgodbi
Premagovanje strahu pred resnico je težko, ampak na koncu vseeno ni tako slabo.	grad	Dva deklica deklica kralj

Nekoč so živela dva prijatelja, ki sta živela v gradu skupaj s svojimi družinami, ki sta služili kralju, takratnemu vladarju. Eden od teh dveh dečkov je poznal dekle, ki mu je bila tako zelo všeč, da ji je na vsak način hotel nekaj podariti.

Nekega dne sta skupaj s prijateljem hodila po grajskih hodnikih in tam je deček zagledal veliko vazo, napolnjeno s prelepimi rožami. Takoj se je odločil, da bo eno rožo vzel iz vaze in jo podaril deklici in prepričan je bil, da ne bo nihče opazil, da je iz vaze vzel rožo. Potem je rožo za deklico vzel še naslednji dan in naslednji in naslednji... vse do dneva, ko je kralj opazil, da je v vazi le še nekaj rož. Kralj se je v hipu razjezil in sklical vse, ki so bili na dvoru. Ko so se vsi zbrali, je mali deček pomislil, da bi povedal resnico in odkril, da je bil on tisti, ki je vzel rože iz vaze. A prijatelj mu je svetoval naj bo raje tiho, saj bo drugače Kralj zelo jezen nanj. Deček se je ob misli na kraljevo jezo tako močno zbal, da je na mestu otrpnil a ko je kralj pristopil do dečka, se je odločil, da kralju pove resnico.

Takoj je deček kralju povedal, da je rože jemal on, se je kraljev obraz obarval rdeče od jeze a ko mu je deček razložil, da je rože jemal za darilo deklici, ki mu je všeč, se je na kraljev obraz prikredel nasmeh in kralj je dejal: »Ne bi mogel najti boljšega razloga, za nabiranje rož iz vaze.«

In od tistega dne naprej sta deček in kralj postala dobra prijatelja. Skupaj sta odšla do vaze z rožami in vsak vzela po eno rožo, eno za deklico in drugo za kraljico.